

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Quæstio I. De Adoratione Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

autem huiusmodi præceptum fuit impositum: tum ut magis eliceret amor Dei, dum Filio etiam mandaret nostram redemptionem; tum ut ipsa redemptio veluti opus obedientiæ esset perfectior, nobis exemplarius; & inobedienciæ Adæ, quæ nos captivaverat, directius opposita. Non fuit tamen præceptum impositum Christo, quatenus erat Verbum; ut contra *Arianos* manifestè tantum vult *Basiliius I. de Spiritu sancto* c. 8. Et intelligi potest *Chrysostomus* diversis in locis. Neque etiam fuit ei quæ homini impositum, quasi voluntas humana indignisset aliquam coactionem aut comminationem (quam vulgarem imperfectionem ex professo tantum removet *Chrysostomus* citatus, qui proinde dici potest de Christo locutus etiam secundum humanitatem) vel quasi sine præcepto non satis paratus fuisset exequi paternam voluntatem.

Petes an potestas regia five regni spiritualis in Christo sit distincta à potestate sacerdotali? Resp. Aff. nam prior potestas extendit se ad omne officium & jurisdictionem, adeoque etiam ad leges ferendas: posterior autem præcisè spectata solum respicit oblationem precum & sacrificii pro populo.

Petes II. Quando potestas regni spiritualis sit Christo collata? Resp. in instanti conceptionis, idque ratione Unionis hypostaticæ, cui quodammodo debebatur. Quare etiam ante resurrectionem leges tulit. Et *Joan. 13.* de ipso dicitur: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus.* Quamvis in resurrectione perfectum statum & usum regni sui ac domini acceperit.

Solum restat dubitatio, an Christus titulo supereminenti Unionis hypostaticæ habuerit temporalem potestatem, quam vocant excellentiæ super universum mundum, adeo ut fuerit & rex temporalis quantum ad potestatem jurisdictionis in ordine ad regibus & principibus imperandum, leges etiam politicas ferendas &c. & dominus proprietatis, sic ut ad libitum potuerit directè disponere de omnibus rebus mundi, veluti de suis, adeoque domus v. g. destruere, aliis donare &c. Plurimi namque affirmant: inter quos referuntur *Alvarus Pe-*

lagius, Antoninus, Turcremata, Durandus, Galatinus, Henriquez, Suarez &c. E contra non pauci negant: inter quos *Waldensis, Abulensis, Victoria, Toletus, Bellarminus &c.* Ego autem censeo, rem esse utrimque incertam, nec satis ex auctoritate vel ratione probatam. Cum tamen soleamus frequenter in dignitate Christo tribuendâ procedere ex congruentia, possumus & hic ex eadem procedere, hunc honorem tribuendo homini Deo, ex quo nullum sequitur inconveniens; in quo honorando malum excedere, quàm deficere. Nec malè in hanc regiam potestatem refertur, quòd Christus non potuerit etiam quæ homo subijci ullis legibus humanis. Neque hoc dominium excellentiæ repugnat subordinatis sibi dominiis aliorum regum aut privatorum: uti nec dominium supremum Dei præjudicat dominiis inferiorum. Hæc proinde Christus intacta reliquit; quia (ut canit Ecclesia) *Non eripit mortalia, qui regna dat caelestia.* Dum autem *Joannes XXII. Extrav. Inter Nonnullos, & Extrav. Quia quorundam,* determinat Christum habuisse interdum dominium aliquarum rerum, v. g. sibi donatarum; supponens quòd non omnium: & è contra *Nicolaus III. cap. Exiit, de Verb. Signif. in 6.* docet Christum aliquando caruisse proprietate omnis rei temporalis: tunc agunt de dominio humano & subordinato, quale competit ceteris hominibus, quodque excludit dominium alterius in eandem rem.

An autem Christus interdum fuerit usus hæc potestate, non ita constat: nam siculneæ infirmitate affectio, dæmonum in porcos immisso tribui posset divinitati, aut etiam regie potestati spirituali, vi cuius juxta alios Auctores poterat disponere de rebus temporalibus totius mundi, in ordine ad finem spiritualem, nullâ etiam peculiari causâ necessitatis seu causâ per accidens interveniente. Quam potestatem Nonnulli ex ipsis appellant directam & per se: alii verò indirectam, veluti quæ circa temporalia non erat propter se & sine ordine ad alium finem superiorem, nempe spiritualem, sed dependenter ab eodem; ut videre est apud *Tamerum disp. 1. q. 7. dub. 4. n. 79. & 80.*

DISPUTATIO TERTIA.

De Adoratione sive cultu Christi, Sanctorum, Reliquiarum. Item imaginis Christi, & Sanctorum.

QUÆSTIO I.

De Adoratione Christi.

SUPPONO Adorationem esse quandam speciem honorationis, quâ quis se al-

teri tamquam superiori seu excellentiori submittit, ut Doctores communiter definiunt conformiter ad *Damasenum Orat. 1. & 3. de Imaginibus.* Unde (ut ait *Ang. 1. contra Sermones Arianorum c. 23.*) honorat omnis qui adorat, non autem adorat omnis qui honorat: nam

E 2 nam

nam honor etiam sæpè defertur æquali aut inferiori.

2.
Alia interna, alia externa,

Adoratio alia est interna, quæ consistit in submissione, actuque interno adorantis; & competit Angelis, qui (ut testatur Scriptura frequenter) Deum adorant; prout etiam animæ separatae leguntur in Apocalypsi adorare Deum & Agnum. Quamquam Vasquez litem de nomine excitans ad veram adorationem requirat actum externum. Alia est externa, quæ hominibus est usitata, & proditur actu externo ac sensibili venerationis internæ significativo. Pro meliori hujus Divisionis intellectu

Actus in adoratione concurrentes.

Nota ad adorationem concurrere ex parte intellectus existimationem quæ quis existimat alterum esse se excellentiorem, ex parte voluntatis autem desiderium se signo aliquo submittendi alteri tamquam excellentiori, ex parte denique potentia executivæ ipsam submissionem per positionem signi testificativi majoris excellentiæ alterius. Hæc vero submittio seu testificatio fit in nobis per signum aliquod externum, v.g. genuflexionis, prostrationis super terram &c. In Angelis verò potest eadem submittio fieri per actum internum v.g. fidei, aut alios actus, etiam voluntatis, qui ex natura sua, aut saltem Angelorum institutione possunt esse signa protestativa excellentiæ superioris in altero, videlicet in Deo. Unde etiam possent instituere pro tali signo certum ubicationis modum, v.g. in puncto; prout apud varias Nationes instituta sunt varia ejusmodi signa externa. Immo ad significandam submissionem suam respectu Dei assumi potest signum aliquod privatâ auctoritate ipsius adorantis.

Qui locum habeant in Angelis.

Secundò Adoratio alia est latria, quæ etsi ex primæ vocis institutione idem sit quod reverentia, ex accommodatione tamen Patrum & Doctorum significat adorationem rei, quæ est infinitæ seu increatæ excellentiæ: estque à creaturâ soli Deo debita ac propria. Alia est Dulia, quæ primitus idem significans quod servitus, cœpit transferri ad significandam venerationem exhibitam à creatura alteri excellentiori, qui se submittit: & tunc ferè sumitur ad significandum cultum & venerationem Sanctis debitam propter supernaturalem, non tamen singularissimam ipsorum excellentiam. Veneratio autem debita parentibus, superioribus, aliisque excellentioribus hominibus, vocatur adoratio politica seu civilis. Alia denique est Hyperdulia, nempe Dulia singularis exhibenda illi in quo est supernaturalis excellentia, creata quidem, sed planè singularis & eximia, ut in B. Virgine. Dum verò Aug. quæst. 94. in Exodum de causatione istius Exod. 23. Si servieris Diis eorum, dixit: Dulia debetur Deo tamquam Domino, latria verò non nisi Deo tamquam Deo, respexit ad emphasim & primæ vocis significationem ipso-

3.
Quid latria.

Quid dulia.

Quid hyperdulia.

rum nominum, quorum latria significat reverentiam, quæ respicit majestatem Dei seu creatoris: Dulia verò servitutem, quæ respicit specialiter Dominum, prout servitus directè dominio opponitur, & Domini quâ talis correlativum est servus.

Distinctio porro latriæ soli Deo debitæ ab adoratione creaturæ pendet, non tam ab exterioribus actibus, quàm ab interiori existimatione & intentione, ut tradit Læntius in VII. Synodo act. 4. nam genuflexiones, & similia venerationis signa etiam creaturæ exhiberi possunt. Quemadmodum quoque minores reverentiæ externæ ex intentione fiunt latria. Immo maxima signa reverentiæ, ex affectu exhibentis possunt esse irrisio. Ex institutione tamen etiam humanâ possunt signa quædam significare submissionem soli Deo debitam, v.g. verba quæ significant proferentem submittere se ei, cui loquitur, tamquam Deo: quæ consequenter absque idololatria non possunt significativè usurpari ad venerationem alicujus creaturæ. Quale signum etiam est sacrificium, quod essentialiter est actus latriæ, ideoque non hominibus, etiam sanctis, sed soli Deo potest offerri seu exhiberi, etsi huic offeratur seu exhibeatur in memoriam vel honorem etiam Sanctorum. His præmissis.

Dico I. Christus simpliciter, sive etiam Christus homo est adorandus perfectissimâ latriâ. Est de fide. Et patet ex Joan. 7. v. 23. Et cap. 20. v. 28. & Apoc. 5. v. 12. Unde v. 13. omnes Sancti æqualiter dicunt: *Sedenti in throno & Agno benedictio & honor & gloria & potestas in secula seculorum.* Deinde ex Concilio Ephesino can. 8. ubi definitur in Christo hominem & Verbum eadem adoratione & glorificatione adorari & glorificari. Et Tridentino sess. 13. can. 6. Ratio est: quia Christus homo est verus Deus; ergo est adorandus latriâ, ut Deus: quia per conjunctionem humanitatis divinam excellentiam non amisit. Et apparet, res per se manifesta, suppositâ contra Nestorium unitate personæ, ad quam tendit adoratio.

Dico II. Quando Christus adoratur latriâ, eadem adoratione coadoratur humanitas Verbo unita, etsi tamquam objectum secundarium & terminus minus principalis adorationis. Est Scoti d. 9. n. 6. & communis Antiquorum ac Recentiorum; immo juxta Vasquez d. 95. c. 2. de fide ex Conciliis citatis præc. conclus. signanter V. Synodo can. 9. ubi dicitur anathema illi, qui non unâ adoratione Deum Verbum incarnatum cum ejus carne adorat. Et ex VII. Synodo act. 6. ubi dicitur, cum adoratur Christus non separari humanitatem à divinitate, sed utramque adorari latriâ.

Idem docent Patres, Cyrillus in defensione anathematis 8. seu canonis 8. Concilii Ephesini dicens: *Citra periculum quis dixerit, quod*

Incarnatum Dei Verbum, utpote unus existens filius, non absque sua carne, sed potius cum illa adorandum sit: quomodo modum scilicet hominis anima cum suo corpore honoratur. *Augustinus Serm. 58. de Verbis Domini, & alii apud Suarez 6. 2. sect. 2. & Vasquez d. 95. c. 2.*

Denique idem patet exemplo regis & purpure (quo utitur *Augustinus supra*) purpura enim simul cum rege adoratur regia adoratione. Et clariss. exemplo corporis & anime (quo utitur *Cyrius sup.*) corpus enim propter anime gratiam & excellentiam adoratur; sic ut illa adoratio etiam tendat ad corpus, quia est pars personae, scilicet hominis, qui totus adoratur, etsi excellentia non sit in omnibus partibus. Itaque ratio adorandi Christum Latriam est divinitas, id quod adoratur est totus Christus, seu divinitas & humanitas, illa primario, hæc secundario & concomitanter. Unde non obstat, quod humanitas non sit Deus quod minus coadoretur Latriam: ad hanc enim sufficit, ut persona quæ adoratur sit Deus, ceteri non omnes partes sint Deus seu habeant divinam excellentiam; ut ex simili allegato satis constat.

Objicitur illud *Damaseni Orat. 1. de Imaginibus. Non materiam, sed materia auctorem adoro, qui propter me materia factus est, & in materia voluit habitare, ut per materiam mihi salutem praeberet. Materiam vero per quam salus mihi facta est, colere non desinam, non tamen ut Deum. Absit. Resp. Damasenum ibi non negare coadorationem corporis seu humanitatis Christi tamquam objecti secundarii, quam evidentissimè docet *L. 3. de fide c. 8. & l. 4. c. 3. Immo Orat. 1. citata circa init. præmiserat: Adoro simul cum rege & Deo corporis purpuram &c.* utpote partem ejusdem personae, in quam fertur adoratio latreutica. Solum igitur negat adorationem latriæ reliquæ materiae distinctæ ab humanitate, v. g. clavis, lanceæ &c. ut indicat sequens contextus; aut certe illam solum negat corpori tamquam objecto solitario vel principali.*

Petes an adoratio Verbi necdum incarnati, & ejusdem incarnati simul cum carne sua sint unus & idem numero actus? Resp. Neg. loquendo de actu interno: quia saltem est distinctio ex parte objecti terminativi & materialis secundarii. Ob quod similiter actus quo diligo Petrum non est idem cum eo quo diligo animam separatam. Externus tamen actus posset esse idem; ut patet.

Dico III. Christus quatenus homo præcisè, seu humanitas illius, considerata tamquam principale objectum adorationis, non potest adorari latriam, sed adoratione inferiori. Ratio est: quia excellentia humanitatis Christi, etsi singularissima, est creata, & non involvit formaliter divinam excellentiam; sive consideretur gratia habi-

tualis, scientia infusa, ceteraque dona humanitatis Christi, sive etiam ipsa Unio hypostatica, quæ est quid creatum: ergo illa non possunt esse ratio adorandi humanitatem Christi latriam sed cultu minori, etsi excellentissimo, qui vocatur Hyperdulia à Doctores communiter, quatenus tendit ad gratiam habitualement Christi; immo etiam quatenus tendit ad Unionem hypostaticam; quamvis Aliqui eatenus imperfectam latriam appellent.

Dico IV. Humanitas Christi secundum se præcisè spectata licet potest adorari Hyperdulia ob perfectiones creatas sibi intrinsecas. Ita Doctores satis communiter contra *Vasquez*. Ratio est: quia cum humanitas eatenus verè sit prædita excellentiis adeo singularibus & venerabilibus, quid ni ob illas ipsa præcisè spectata queat adorari? Deinde ipsam ut sic spectatam possumus amare, laude ac honore dignam prædicare; cur ergo non adorare?

Neque obstant (quod contendit *Vasquez*) dicta Conciliorum contra *Nestorium* definitivum adorationes in Christo non esse dividendas, sed unicam adoratione ipsum esse adorandum, ut patet ex *Epist. Concilii Alexandrini*, quæ est *S. Cyrilli*, & probata à *Concilio Ephesino*; item ex *anathematismo seu Can. 8. Concilii Ephesini*, & *Synodo V. Collat. 8. Can. 9.* Non obstant, inquam: quia solum contra *Nestorium* adstruunt unam in Christo personam; adeoque dum Christus adoratur, unam & eadem adoratione latreuticam adorari Christum Deum & Christum hominem, utpote eandem personam; *Nestorio* consequenter negante Christum Deum & Christum hominem unam adoratione esse adorandum, ac dicente, quod in duabus naturis separatim adoretur Christus per duas adorationes, separatim Deus Verbum, separatim homo. Non tamen negant Concilia unicam istam personam secundum diversas naturas & diversas in iisdem excellentias posse juxta earum exigentiam diversimodè coli tamquam objecta formalia cultus proportionati. Sanè Concilia præfata pari modo in istis circumstantiis fuissent locuta de laudatione Christi Domini, quo loquuntur de adoratione seu veneratione; & tamen quis dubitet, quin ob suas proprias & creatas dotes licet laudetur, & laude digna prædicetur Christi humanitas. Inusitata tamen est hujusmodi adoratio; eò quod hæc sine similibus præcedentibus soleat ferri in ipsam personam: cui, cum divina sit, & prædita excellentiâ infinitâ, tribuitur cultus Latriæ.

Sed difficultas est, an sicut humanitas, sic etiam ipse Christus ratione excellentiarum humanitatis possit adorari Hyperdulia? Resp. Aff. a rigore loquendo, sic nimirum ut submissio honorativa tendat ad Christum, primario verò ad humanitatem, deni-

10. Potest sic considerata licet adorari hyperdulia.

11. Dicta Conciliorum contra Nestorium procedentium non obviare, ostenditur.

12. Immo ipse Christus ob excellentias humanitatis possit in rigore adori-

7. Sicut corpus, adoratio homine ob excellentias anime, coadoratur.

8. Explicatur locus Damaseni.

An & quaeritur adoratio Verbi incarnati, & ejusdem jam incarnati distinguantur.

9. Humanitas Christi non potest solitariam aut principaliter adorari latriam.

viri juxta modum pramissum.

denique creata humanitatis excellentia sit ratio motiva: cum enim in Christo istiusmodi excellentia vere sit, ipseque propter illam queat laudari & æstimari, cur non honorari & adorari? Ita *Scotus, Lessius, Tannerus, Arriaga* & plures alii contra *Lugo* & a fortiori contra *Vasquez*, & alios.

13.

Dices I. Divina excellentia videtur exigere, ut persona Christi semper adoretur latrâ: sicut rex debet coli honore regio, etsi simul sit dux & comes: & generatim adorare aliquem, & non ob summam dignitatem quam habet, est ei quodammodo iniuriosum. Confirmatur ex *Lugo*: quia aliis hoc ipso quasi significarem, alterum non distare tantum à nobis, quantum distat; cum adoratio sit signum distantie inter nos & rem adoratam. Resp. in primis totum argumentum cessare, si hyperdulia jungatur latræ: cum etiam reges ducant sibi honori, quod titulo regio annumerentur tituli inferiores. Deinde supponendo quod licite separetur hyperdulia à latrâ, Resp. Neg. Ass. Ad simile dico, quod etsi reges terreni facile contemni se putent, si non exhibeatur eis honor maximus, quo sunt digni, eò quod in deferendis & querendis politicis honoribus mundus plus æquo exorbitet, facileque putent homines, honorantem existimare, quod non sint ampliori honore digni; verè tamen non fieret eis injuria, casu quo exhibitio supremi honoris non esset in præcepto. Nec est, cur rationabiliter talem honorem equidem indebitum ægrè ferrent homines, si sciant alioquin honorantem habere debitam estimationem de is quos honorat. Quod potissimum habet locum in Christo, qui scrutatur renes & corda. Adde quod extra materiam adorationis non semper à conditione excellentiori alterum laudemus: sed sæpè à conditionibus non summis; quid ni ergo ob has honorare vel adorare liceat?

Adoratio non est signum, deesse in altero majorem excellentiã eã, quam hic & nunc adorans se. statur.

14.

An Christus posset rogari, ut oret pro nobis.

Dices II. Ergo similiter Christus quæ homo poterit rogari, ut oret pro nobis. Resp. transeat totum: cum enim equidem verè pro nobis oret seu interpellat; cur rogari non possit, ut id faciat? Non solet tamen Ecclesia sic orare, sed dicere Christo, Mi-

ferere nobis: tum ne detur cuiquam occasio cogitandi aliquid Christo indignum contra ejus divinitatem: tum ut Christo principalem honorem tribuat, significetque ipsum nos tantum rogare, sed etiam ut Deum posse dare quod petitur. Prout etiam non consuevit Christum adorare, nisi Latrâ seu honore divino. Prout denique ne ipsam quidem humanitatem solitariè confideratam consuevit interpellare, ut oret pro nobis: quod tamen cur ex natura rei foret illicitum, minime apparet.

QUESTIO II.

De Cultu & Invocatione Sanctorum.

Dico I. Sancti sive angeli sive homines, potissimum in cælo regnantes colendi & venerandi sunt. Est de fide contra *Lutheranos, Calvinistas* & ceteros hujus temporis ac quosdam antiquiores Hæreticos, definitum in *VII. synodo act. 7.* & novissime in *Tridentino sess. 25. in Decreto de Invocatione, Veneratione & Reliquiis Sanctorum, & sacris Imaginibus.* Patet etiam ex perpetuo usu Fidelium, ac Traditione Ecclesiæ. Quæ sufficienter constat, tum ex calumniis Hæreticorum & Gentilium, qui ab exordio Ecclesiæ Catholicos infestant, quod Martyres & alios Sanctos pro Diis colerent; ut videre est apud *Bellarminum To. 1. l. 1. de Sanctorum beatitud. c. 13.* tum ex templis, votis, peregrinationibus, invocationibus, aliisque in Sanctorum honorem omni tempore à Fidelibus fieri solitis: tum ex unanimi consensu Patrum, jam inde à temporibus Apostolorum, ut videre est apud *Bellarminum sup.* Nobis sufficiat *Augustinus Serm. 25. de Sanctis* dicens: *Beatissimum Petrum piscatorem modo genibus provoluitis adorat multitudo gentium.* Et in *Psal. 96.* Ethnicis objicientibus, quod Christiani colerent Angelos, respondet: *Vitam & vos ipsos colere velletis! facile enim ab ipsis discretis, non illos colere, id est, non colere ut Deos, sed ut Sanctos.* Quæ responsio optimè retundit calumnias Hæreticorum nostri temporis.

Accedit auctoritas Scripturæ: nam Angelos adoravit Abraham *Gen. 18.* Eisdem adoravit Loth *Gen. 19.* Similiter Josue adoravit Angelum *Josue 5.* Deinde etiam viri sancti & Prophætæ fuerunt in vita ob hanc ipsam excellentiã ab hominibus adorati. Sic Abdias adoravit Eliam *3. Regum 18.* Filii Prophetarum Elizeum *4. Regum 2.* Nabuchodonosor Danielem tamquam virum Deo plentam *Dan 2.*

Accedunt innumera miracula apud Scriptores passim obvia, quibus cultum Sanctorum sibi esse gratum Deus testatum reliquit, benefaciendo cultoribus, calitibus pun-

ntin.